

Onze stipendiaten in Bayreuth 2018

Ook dit jaar heeft ons genootschap drie stipendiaten naar Bayreuth laten gaan: de mezzo sopraan Eunkyong Lim (winnares van de eerste IVC Wagnerprijs), dirigent Karel Deseure en sopraan Jeannette van Schaik. In het Festspielhaus hebben zij uitvoeringen bezocht van *Lohengrin*, *Der fliegende Holländer* en *Parsifal*.

Karel Deseure

Ik had me voorgenomen om mijn verblijf in Bayreuth zoveel mogelijk een ‘Wagner-bad’ te laten zijn, wat voor de hand liggend lijkt, maar toch best een uitdaging was, met een intense Verdistudie en drie maanden en zeventien voorstellingen van *Un Ballo in Maschera* nog vers in het geheugen. Gewapend met partituren, enkele boeken en de Opera der Welt-Textbücher van Kurt Pahlen kwam ik aan. Ik bestudeerde van ’s morgens tot in de middag de opera (diagonaal uiteraard) die die dag gespeeld zou worden en dat heeft ervoor gezorgd dat de ervaring erg intens was; het verhaal leeft al in je, je hebt een overzicht van de structuur, maar ook heb je verwachtingen.

En al bij de eerste voorstelling werden die verwachtingen overtroffen: *Lohengrin* onder leiding van Thielemann. Hiervoor zat ik in de galerij helemaal bovenin, wat met de tropische temperaturen geen sinecure was. Maar zodra het Vorspiel aanvatte, vergat ik de hitte en de harde oncomfortabele stoelen. Het is echt niet voor niets dat Thielemann als dé Wagner-specialist te boek staat. Zijn visie op de partituur voelt ontzettend logisch en organisch. Zijn tempo in het Vorspiel was bijvoorbeeld erg stromend en vloeiend; vlot zou een te groot woord zijn, maar het is absoluut sneller dan het tempo dat Wagner vanuit Zwitserland via brief aan Liszt stuurde. Niet één keer werd er die avond een zanger overstemd en het orkest klonk uitermate transparant en licht.

Piotr Beczala was meer dan geweldig als Lohengrin en durfde tot in de zachtste dynamieken te zingen en was daarbij voortdurend woordelijk te verstaan. Hij zong een van de mooiste Gralserzählungen die ik ooit hoorde! Dat was de grootste revelatie die week, dat Wagner zo licht, kleurrijk en transparant kan klinken.

Der Fliegende Holländer was, omdat het een ander soort opera is, een totaal andere ervaring. Axel Kober stond aan het roer. Heel interessant om te horen hoe anders het orkest klonk: er werd veel voller en forser gespeeld, daardoor was wat er muzikaal op de scène gebeurde ook iets ‘traditioneler’. Hier getroost ik me een kleine noot over de regie: een zakenreiziger die de wereld rondtrekt als ‘Holländer’ en een ventilatorfabriek als setting in de plaats van spinnende vrouwen, daar kan ik mee leven (al valt de symboliek van het ‘spinnen’ niet te verwaarlozen: het ‘volwassen’ worden, het wachten op de geliefde). Maar als je bij het einde van de opera, wanneer Holländer en Senta ‘Erlösung’ vinden doordat ze eeuwige liefde belooft en vervolgens zelfmoord pleegt, er met je regie in slaagt de zaal aan het lachen te brengen, dan doe je als regisseur iets verkeerd. Dat was dé anticlimax van het jaar. Dat zoiets kan in Bayreuth is dan ook weer apart.

Parsifal, als laatste van de drie opera’s, was onder leiding van Semyon Bychkov zonder overdrijven een van de bijzonderste avonden uit mijn muzikale leven. Dagenlang heeft die voorstelling nog in mijn systeem gezeten. Günther Groissböck als Gurnemanz en Elena Pankratova als Kundry horen bij de beste zangers die ik ooit live aan het werk zag. Weergaloo! Ik heb om eerlijk te zijn nooit goed begrepen waar *Parsifal* in essentie echt over gaat en ik kan me voorstellen dat dit een moeilijke opera is om te regisseren. Hoewel ik de regie van Uwe Eric Laufenberg wat eenzijdig en ‘bedacht’ vond, maar weliswaar opgelucht was dat zoveel symboliek en bijhorende rekwisieten bewaard bleven, toch heeft het me – met name de eerste akte – ontzettend geraakt. Waar ik in *Lohengrin* heel af en toe wat ‘power’ miste, (bijvoorbeeld bij ‘Morgenröte’ in de derde akte), voel je dat *Parsifal* met dit theater in

V.l.n.r. Eunkyong Lim, Karel Deseure en Jeannette van Schaik

het achterhoofd is geschreven. De klank is niets minder dan mystiek en wat er in de bak gebeurde vormde een perfecte muzikale symbiose met de solisten.

Verder heb ik op de laatste dag nog voldoende tijd genomen om Bayreuth te verkennen en uiteraard de Villa Wahnfried te bezoeken. Omdat bij bepaalde visies van Wagner en zeker van zijn (vrouwelijke) erfgenamen uiteraard grote vraagtekens te plaatsen zijn, was het voor mij belangrijk om ook bij dat gedeelte van de geschiedenis even stil te staan en dat denkproces te herbekijken.

Ik ga er nu bewust niet te diep op in, dat past niet in dit stuk, maar voor mij persoonlijk is het belangrijk dat ik deze morele en ethische kwesties als artiest in een bredere cultuur-historische context kan plaatsen en verder kan komen en kijken dan het traditionele ‘Wagner is misbruikt door de nazi’s’.

Tot slot nogmaals mijn oprechte dank aan het Wagner Genootschap om mij het stipendium toe te kennen. Het was heel inspirerend en een waar genoegen om in Bayreuth te zijn en maar liefst drie opera’s (naast de rondleidingen in theaters en stad) te kunnen meemaken. Sowieso zal ik er alles aan doen om snel terug te gaan.

Eunkyong Lim

Der erste offizielle Tag begann mit der Besichtigung des Festspielhauses. Es war sehr beeindruckend zu sehen, wie das Festspielhaus speziell für Wagner-Opern gebaut ist. Die Architektur des Hauses stellt klar die Musik und die Bühne ins Zentrum. Am Nachmittag traf ich mich mit meiner Lehrerin Christa Mayer auf einen Kaffee. Es war sehr schön, sie wieder zu sehen. Wir sprachen über ihre zehn bisherigen Jahre in Bayreuth und sie zeigte mir anschließend die Umgebung rund um die Villa Wahnfried und das Stadtzentrum von Bayreuth. Die erste Oper war *Lohengrin*. Die Ouvertüre fing leise an und das Publikum konnte dabei langsam in die Musik eintauchen. Obwohl ich ganz oben in der Galerie saß, war die Akustik spitze. Da bekam ich sofort eine Gänsehaut. Das Orchester spielte unter der musikalischen Leitung von Christian Thielemann. Gemeinsam mit großartigen Sängern und Sängerinnen, einer sogenannte Star-Besetzung (Piotr Bezcala, Waltraud Meier und Anja Harteros), war die Aufführung einfach nur genial!

Am nächsten Tag wurde *Der fliegende Holländer* aufgeführt. Ich war voller Vorfreude, da ich meine Lehrerin Christa Mayer auf der Bühne erleben durfte. Die wellenartige Musik hat mir sehr gut gefallen und die Inszenierung und der Chor waren klasse! Gerne hätte ich noch mehr von Christa Mayer gesehen, zum Beispiel sie als Brangäne in *Tristan und Isolde*.

Das Highlight der Wagner Woche in Bayreuth war ganz klar *Parsifal*. Die Musik und die epische Inszenierung waren total beeindruckend. Das Niveau der Sängerinnen und Sänger war einfach phänomenal. Nach dem ersten Akt war ich bereits sprachlos. Vor Allem die Partie von Elena Pankratovas Kundry und Günther Groissböcks Gurnemanz fand ich umwerfend! Nach der Vorstellung ging ich wieder zur Unterkunft zurück und war recht müde und erledigt.

Eunkyong met Günther Groissböck na afloop van het stipendiatenconcert.

Eunkyong met Christa Mayer bij Villa Wahnfried

Trotzdem konnte ich in dieser Nacht kaum schlafen. Die Eindrücke dieser wunderbaren Aufführung von *Parsifal* ließen mich nicht zur Ruhe kommen. Rückblickend war die Wagner Woche in Bayreuth eine unvergessliche Zeit für mich. Die Erlebnisse dieser fünf Tage in Bayreuth haben mich zu einem noch größeren Wagner-Fan gemacht. Ich bin der Wagner-Gesellschaft Holland sehr dankbar, dass ich dieses Jahr als Stipendiatin bei den Bayreuther Festspielen dabei sein durfte. Ich würde mich wahnsinnig freuen, wenn ich bald wieder die Wagner-Festspiele besuchen könnte, am besten singend auf der Bühne des Festspielhauses. Das ist mein Traum.

Jeannette van Schaik

Na een lange maar gezellige een treinreis van 8,5 uur kwamen we zondagmiddag aan in Bayreuth. Zodra je het station uitloopt ademt alles Wagner. Straten, winkels, apotheken, restaurants...alles is vernoemd of heeft iets te maken met de grote maestro. Nog diezelfde avond werden wij verwacht om onze documenten met informatie voor de hele week in ontvangst te nemen met uiteraard daarbij het allerbelangrijkste: de drie toegangskaarten voor de voorstellingen! De volgende ochtend begon meteen goed, met een ontvangst en rondleiding in het Festspielhaus. Samen met nog 264 andere Stipendiaten uit maar liefst 41 verschillende landen werden we ontvangen in het theater van het Festspielhaus. Na een algemene begroeting werden we in kleinere groepen verdeeld voor de rondleiding, met als hoogtepunt een kijkje in de Orchestergraben. Uiteraard werd er veel verteld over de bouw van zowel het theater als de orkestbak, en de daardoor befaamde 'Bayreuther Mischklang' akoestiek. Toch had ik mij die ochtend nog met geen mogelijkheid kunnen voorstellen wat ik later die avond van die magische akoestiek zou ervaren!

De eerste avond begon voor ons met *Lohengrin*, mijn favoriete Wagner opera en dus degene waar ik mij het meest op had verheugd, en gelukkig niet voor niks. Nu is de hele entourage van het betreden van de Grüne Hügel al een ervaring op zich, alsof je een filmset binnenloopt. Bubbels, haute couture en waaiers. Je voelt al een bruisende energie van het publiek voor de voorstelling überhaupt is begonnen. Vanaf de eerste noten van de ouverture stonden al mijn haren rechtoverreind, kippenvel en een brok in mijn keel. Overdonderd door de akoestiek en het fantastische orkest onder leiding van Thielemann vergat ik meteen de onmetelijke hitte en werd ik meegezogen door de muziek.

Karel en Jeannette

Het decorontwerp en de kostuums van Rauch&Loy zorgden voor een mooi bühnebeeld. De regie van Yuval Sharon liet helaas wel wat te wensen over, maar door de geweldige cast en de fenomenaal dirigerende Thielemann heb ik me daar eigenlijk geen moment aan gestoord. Van de cast had ik mij het meest verheugd om Anja Harteros als Elsa te horen, vooral omdat dit een rol is die met een aantal jaren wel tot mijn mogelijkheden zal behoren en waar ik nu met studeren mijn eerste stapjes in zet. Toen zij begon schrok ik, zij klonk een beetje wankel, de eerste aria was onstabiel en bij vlagen klonk haar stem geknepen. In de tweede akte was dat gelukkig totaal anders en zong ze fantastisch, vooral in haar duet samen met de eveneens indrukwekkende Waltraud Meier. Maar de ster van de avond was toch zeker wel de Lohengrin zelf, Piotr Beczala. Met een enorme bezieling en prachtige lyriek zong en speelde hij de hele avond (als invaller van Alagna notabene!) trefzeker zijn rol, vol kleuren en dynamiek, zonder ook maar een moment te forceren. De mooiste uitvoering van 'In fernen land' die ik ooit heb gehoord, en voor mij het absolute voorbeeld van hoe Wagner benaderd en gezongen zou moeten worden. Bravo Piotr!

Van *Der Fliegende Holländer* was ik niet erg onder de indruk. Het regie concept was in principe een leuk idee maar niet optimaal uitgewerkt en verder was het muzikaal rommelig en vaak ongelijk wat erg afleidde. Dat doet overigens natuurlijk niets af aan de genialiteit van de partituur zelf.

Dan *Parsifal*. Het afgelopen jaar heb ik deze opera twee keer eerder gezien, in Antwerpen en in Amsterdam. Geen van beide keren werd ik enorm gegrepen door de productie, waardoor ik op een of andere manier me ook niet mentaal had voorbereid op de mokerslag in Bayreuth. Vanaf het begin tot het eind van deze avond werd ik compleet meegezogen door zowel de muziek, zangers (vooral de fenomenale Elena Pankratova) als de geweldige en indrukwekkende regie van Eric Uwe Laufenberg. Een waar Gesamtkunstwerk! Nadat de laatste mensen uit het publiek de heuvel hadden verlaten heb ik in mijn eentje nog zeker een half uur op een bankje voor het huis gezeten. In stilte. Onverwacht overdonderd door alle emoties. Voor mij eigenlijk het mooiste moment in Bayreuth.

De laatste dag was gereserveerd voor de rondleiding door de stad zelf (inclusief het prachtige gerestaureerde Markgräfliches Opernhaus) en het Stipendiatenconcert. Ik kwam bij toeval een kennis uit Nederland tegen en bezocht met haar en twee van haar Italiaanse vrienden ook nog het Wagner Museum en het Wahnfried huis, erg interessant.

Bayreuth was een enorm enerverende en onvergetelijke belevenis. Ik ben het Wagnergenootschap Nederland dan ook heel erg dankbaar voor het toekennen van het Stipendium.